מח א מיי' פ"ג מהל' מזקי ממון הלכה טו סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שלד סעיף יב:

מט ב מיי' שם הלכה ח ועיין בהשגות ונמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלב:

נ ג מיי' שם הלכה טו סמ"ג שם טוש"ע ח"מ סי' שלד סעיף יב וסי' שלו סעיף ח:

נא ד ה ז"ע שם סי' שלד סעיף יב בהגה"ה:

נב ו ז מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע שם:

רבינו חננאל

שור פטור בעל הבור דיכיל למימר ליה תורך ברשותי מאי בעי דפשטינן לה לעולם אימא לך בור באותו מקום שהקצהו לרשות הרבים פטור דבור ברשותו הוא אי הכי אמאי פטר בו את השן משום דיכיל מרי דתורא למימר ליה לאו כל כמינך דמקרבת לפירך ברשות הרבים ומחייבת לתוראי. ולשמואל אימא לך לעולם בור כי האי גוונא חייב דכרשות הרבים הוא. אי הכי אמאי מחייב בו את השן אמר לך בשלמא בור איכא למימר דלאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא קא חזי להו ואתינן לאוקומה מחזרת כתנאי ודחי' לה ואמר לא כולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל והכא [בהא] פליגי ר"מ ור"י [ס"ל] שן ברשות הניזק הוא שהיא חייבת אבל ברשות הרבים אינה משלמת אלא מה שנהנית ורבי יוסי ור' אלעזר סברי אפי' ברשות הרבים השן חייבת וזה שכתוב ובער בשדה אחר למעוטי ברשות המזיק כגון שהכניס אדם פירות בחצר חבירו ובא שורו של בעל החצר ואכלם שהוא פטור ומתמהינן זה הוצרך שיאמר לימא לי' בעל החצר פירך ברשותאי מאי בעי והדרינן מהא ואמרינן אי דאילפא דמחייב בבהמ' הפושטת צוארה ואוכלת מעל גבי חברתה אי דר' הושעי' דמחייב בעומדת ברה"ר ואוכלת [איכא ביניייהו] לר"מ ור' יהודה לא שנא להו (ברשות) בין מתוך הרחבה בין מעל גבי חברתה בין מהלכת בין עומדת ואפי' קופצת הכל ברשות הרבים אינה משלמת אלא מה שנהנית. ור' יוסי ור' אלעזר אומרים אינה פטורה ברשות הרבים אלא כעין דרכה במקום שמהלכת בלבד אבל אלו כולן חייב: **מתני'** הכלב והגדי שקפצו מראש הגג [ו] והניא נמי הכי כי הא גוונא ומדברי שניהן דייקינן טעמא דקפצו בפשיעה הא בעו לקפוץ ונפלו פטורין שמעינן מינה דתחילתו בפשיעה דאיבעי ליה אסוקי אדעתא דילמא קפצי וסופו באונס פטור [ז] אלא למאן דאמר דחייב מאי איכא למימר ופרקי:

פגימייס דלא הוו מקלה דכיון דיש רשות לבני רה"ר ללכת שם כשאין שם פירות א"כ כשיטלו חיצונים נמצא פגימייס קמוכים לרה"ר לפיכך כל המחזיק בכולן זכה והא דתנן מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית ולא אמר דפטורה מטעם דכל הקודם זכה מיירי שלא נתנו ברה"ר כדי להשביח דלא קנסו גופו כדמשמע בהמניח (לקמן דף ל:) וקשה לר"י על פי' זה דהא רב אמתניתין קאי ואמר לא שנו אלא במחזרת וא"כ רב נמי מיירי בשלא נתנו להשביח ועוד דקאמר אלא פירות הא קמזי ליה ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה ונראה לר"י לפרש דרב סבר בור ברשותו חייב דכשהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו ונפל בו שור לא מצי א"ל תורא בדילאי מאי בעי דאין אדם יכול לנמנם כל כך כשעובר ברה"ר שלא יכנס ברשות אחרים ולפיכך לא היה לו לקרב בורו ממש לרה"ר והא נמי פטורה שלא היה לו לקרב פירותיו ממש לרה"ר שאין בני רה"ר יכולין לנמנם עצמן ושמואל מחייב דמשום שלא היה לו לקרב פירותיו סמוך לרשות הרבים אין לפטור שיכול בעל הפירות לסמוך וגם בעל הבור יכול לסמוך ודחי דבעלמא פטר רב והכא אמר ליה דכי מתזקה א"ל תורא בדילאי מאי בעי מכל מקום לאו כל כמינה לחיובי לי במאי דמקרבת לפירות ברשות הרבים ושמואל סבר נהי דבעלמא לאו אדעתיה כשנפל לבור הכא לא מצי למימר הכי למפטר בהמה שבבוורה אלמלא: **אי** רב **אי** בשמואל. רבי יוסי לא מצי סבר כשמואל דהא ממייב ברה"ר אלא כלומר אי כרב דחשיב ליה הניזק אי כשמואל דחשיב ליה רה"ר אע"ג דלר' יוסי אין נפקותא ולפי' הקונטרס ניחא טפי אי כרב דחשיב ליה קרן אי כשמואל דחשיב ליה שן:

ומר סבר. פי' ר"א ובער בשדה אחר ולא בשדה המזיק אבל ברה"ר חייב וא"ת דהא לעיל (יח.) אמר דר"א ס"ל כרבי טרפון ועל כרחך מקרן ברה"ר מייתי לה וא"כ שן וגרל פטור ברה"ר וי"ל דלעיל מיירי לפי המסקנא דהכא:

דאילפא ורבי אושעיא. לאו מענין אחד דרבי אושעיא מיירי בקופצת דהוי קרן ואילפא מיירי על גבי חבירתה דחשיב שן: **הא** נפלו פטורין **אלמא** קסבר כו'. וא"ת היכי דמי אי מקרבי כליס לגבי כותל היכי מיתברי בקפילה והא אמרינן בסמוך דכי קפלי מתברלי קפלי ואי מרחקי היכי משתברי בנפילה וי"ל דגון שהיו לא מרוחקות ולא מקורבות דמיתברי בין בנפילה בין בקפילה אי נמי בכלי חרוף דאי נפלי לגד הסמוך לכותל מיתבר ואי קפלי מיתבר לגד המרוחק: **אדם** ותרנגול כו'. וא"ת ומה חידוש באדם דחייב וי"ל דנפקא מינה אם הפקיד ביתו לחבירו לשמור ויש שם חש"ו שיש לו ליזהר שלא ילנו מלמטה למעלה ושברו כליס [ואומר ר"י] (א) מתוך כך נראה לפרש דהא דקתני הכלב והגדי מלמטה למעלה פטורין דהיינו לגמרי דחשיב אומם להכי אינטריך לאשמועינן באדם דחייב דאי פטורין מנ"ש וחייבין מ"ג ואינו אלא (ב) משנה בעלמא אמאי אצטריך לאשמועינן באדם דחייב ואמי שפיר הא דמסיק ומאי פטורין ואית דגרסי אי הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניחא ליה פטורין דס"ד פטורין לגמרי קאמר מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיקפץ כלל אבל כיון דמוקי בדאפיך מיפך דאינו אלא משונה בעלמא אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי דאמנם הוא יחזור מסברא לאשונה: והתניא

בעלמא בור ברשותו פטור ושאני הכא דאמר לאו כל כמינך דמקרבת להו לפירותך לרה"ר ומחייבת להו לתוראי ושמואל אמר בעלמא בור ברשותו חייב דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא חזי להו לימא מחזרת תנאי היא דתניא אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית מצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה דברי ר"מ ורבי יהודה רבי יוסי ור"א אומרים אין דרכה לאכול אלא להלך ר' יוסי היינו תנא קמא אלא מחזרת איכא בינייהו ת"ק סבר מחזרת נמי משלם מה שנהנית ורבי יוסי סבר משלמת מה שהזיקה לא דכולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל והכא בביער בשדה אחר קא מיפלגי מר סבר [ו]ובער בשדה אחר [ז]ולא ברה"ר ומר סבר ובער בשדה אחר ולא ברשות המזיק ברשות המזיק לימא פירך ברשותי מאי בעי אלא [ח]דאילפא ורבי אושעיא איכא בינייהו: **מתני'** [א]הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם מפני שהן מועדין [ב]הכלב שנטל חררה והלך לגדיש אכל החררה והדליק הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק: **גמ'** טעמא דקפצו הא נפלו פטור אלמא קסבר תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור תניא נמי הכי הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם נפלו פטורין הניחא למ"ד [ד]תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד [ה]חייב מאי איכא למימר [ו]כגון דמקרבי כלים לגבי כותל דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עלייהו ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא אמר רב זביד משמיה דרבא פעמים שאפילו נפלו נמי חייב משכחת לה בכותל רעוע מאי ניהו דאבעי ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי סוף סוף לא נפל ארחי ונפול אינהו תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא לא צריכא [ז]בכותל צר תנו רבנן [ח]הכלב והגדי שדלגו ממטה למעלה פטורין מלמעלה למטה חייבין [ט]אדם ותרנגול שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה חייבין

והתניא

בעלמא בור ברשותו פטור. דלא חייבה תורה אלא על בור ברה"ר וכדילף רבי ישמעאל בעמיה התם [לקמן נ.]: **בעלמא בור ברשותו חייב.** הואיל והפקירו. והכא מ"ט בהמה שאכלתן חייבת: **דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה.** דשור לנטורי נפשיה מבור וכיון דברשות נכנס דהא הפקיר רשותו חייב בעל הבור אבל פירות כו': **הא קא חזי להו.** ואפילו הוחלקה בהן פטור. ואע"ג דכל תקלה בור הוא הנ"מ ברה"ר דאין לו רשות לתת שם תקלה: **ר' יוסי היינו ת"ק.** דקס"ד דלאו אתוך הרחבה קאי רבי יוסי דלבעי לחיובי דהא כתיב[ט] ובער בשדה אחר ולא ברה"ר אלא אגידי רחבה קאי דאין דרכה לאכול אלא להלך וזו שאכלה חייבת הלכך היינו ת"ק: **מחזרת איכא בינייהו.** [י]דשמעינן לר"מ דאמר בגידי הרחבה משלמת מה שהזיקה וכגון דאזלה וקמה בגידי רחבה אבל מחזרת לא וקאמר רבי יוסי אין דרכה להחזיר ראשה ולאכול אלא להלך וזו שהחזירה ואכלה חייבת: **והכא בבער בשדה אחר פליגי.** ואתוך הרחבה נמי מחייב ליה רבי יוסי: **ולא ברשות המזיק.** שאם הכניס פירותיו לחצר בעל הבית אלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור: **לימא ליה מאי בעית ברשותאי.** וקרא למה לי: **דאילפא ורבי אושעיא.** דאמר אילפא לעיל בהמה שפשטה צוארה ואכלה מעל גבי חבירתה חייבת ודר' אושעיא דאמר בהמה הקופצת ואכלה מתוך הקופה חייבת: **איכא ביניייהו.** ר"מ סבר מתוך הרחבה לעולם פטור אלא לפי מה שנהנית ואפילו בדאילפא ור' אושעיא ואמאי רבי יוסי למימר אין דרכה לפשוט צוארה על חבירתה ואין דרכה לקפוץ מדרך ולאכול אלא להלך ואית ליה דאילפא ורבי אושעיא: **מתני' מפני שהן מועדין.** לקפוץ. וברשות הניזק קאמר דתולדה דרגל היא: **על החררה משלם נזק שלם.** דהוי שן ברשות הניזק: **ועל הגדיש חצי נזק.** מפרש בגמ' [כב.]: **גמ' אחלתו בפשיעה.** דאיבעי לאסוקי אדעתיה דלמא קפצי דהא אורחייהו לקפוץ: **וסופו באונס.** דהא נפלו ונפילה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: **הניחא למ"ד כו'.** אמוראי פליגי בה בפרק [המפקיד] (ב"מ ד' מב.): **דמקרבי כליס לגבי כותל.** טובא דליכא תחלתו בפשיעה דאי הוו קפלי לברא ממאני הוו קפלי וכי נפול להדי כותל ואיתביר מגא אנוס הוא: **שאפילו נפלו חייבין.** ואפילו למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור: **משכחת לה בכותל רעוע.** שמעמקה הגג רעוע דאפילו לגבי נפילה הוי פשיעה: **דאיבעי ליה לאסוקי.** בתמיה: **לא נפל ארחי ונפול אינהו כו'.** כלומר כיון דסוף סוף לא נפל ארחי אין סופו בפשיעה: **בכותל צר.** שמעמקה הגג לר ודחוק וכי הניחם ברגש הגג הוה ליה לאסוקי אדעתיה דקפלי אמעקה בדרכן [ו](ומן המעקה שהוא לר נפלי). ליפנא אחרינא לר משופע: **מלמטה למעלה פטורין.** ממזק שלם וחייב בחלי נזק דמשונין הן: **אדם ותרנגול כו'.** אדם אי נמי לאו אורחיה לקפוץ מלמטה למעלה חייב דאין באדם לד תמות אלא בבהמה ותרנגול דרכו לדלג אפילו מלמטה למעלה: בזקילא

א) [לקמן כה:], ב) [לעיל כ:], ג) לעיל יח., ד) לקמן יז. [נח. כ"מ לי: מב. לג:], ה) [שמות כב], ו) ס"א ונפל מתוכו ונפל מאיתו, ז) נמצ"ל משונה

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֵר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מחזרת וכו' דשמעינן לר"מ. כעין זה ביומא דף סד ע"ב ברש"י ד"ה כי קאמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אדם כו' ממון כך נראה כו'. נ"ב אבל לגי' הרי"ף ע"כ משלם חצי נזק:

מוסף רש"י

על החררה משלם נזק שלם. דהיינו שן, והלקת גדיש הוי ברוחות דאינו אלא כמו, שהוא מגיע כאן הגחלת והוא הולך ודולק למקום אחר (ועיי"ל יח.).

רבינו חננאל (המשך)

כגון הכלים שנשברו היו סמוכין לכותל כעין דבוקים שאפי' היו הגדיים נופלין מכח קפיצה חוץ לכלים היו נופלים ובין בתחילה ובין בסוף אנוסין הן. רב זביד אמר פעמים אפי' נפלו חייבין כגון שהיה הכותל רעוע ואמאי חייבין דאיבעי להו אסוקי אדעתא דילמא נפלי ארחי וחברי למאני ודא היא פשיעה ואע"ג דלא נפלי ארחי ונפלי איהנו הגדיים ושברו כלים חייבין האי נמי תחילתו בפשיעה וסופן באונס הוא וכדאמרי'. ואוקימנא בכותל צר שאינו יכול להלך עד שיפול והכל פשיעה: ת"ר הכלב והגדי שדילגו פי' שקפצו כגון זו ששנינו במשנתנו מלמטה למעלה פטורין אדם ותרנגול שדילגו בין כך ובין כך חייבין פי' אדם מועד לעולם ותרנגולין היינו אורחייהו ואקשינן

ח) נראה דל"ל וסברו אם הכלים משלם מזק שלם.

ט) נראה לחסר וי"ל ופרכינן הניחא למ"ד דתחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד מיב וכו'.

בזקירא. קפילה: **סריכא.** שנועץ לפרניו בכותל שאין דרכו בכך ומשוטים הן: **לאו.** השולח את הבערה: **משום חציו.** חייבו הכתוב לתיהו קעביד דהוי כזורק חץ: **משום ממונו.** כשורו וכורו שהזיקו. וקס"ד דאיכא ביניהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו לרבי יוחנן חייב דאיכא הן ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא: **הא' לאו מכחו.** דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק: **הא' ליה ביה ממשא.** דשלהבת היא המזקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה דאמרינן משום חציו הוא דחייביה: **חציו דכלב הן.** דהוה ליה לרורות הלכך משלם ח"נ ואדם המדליק משה"ה חייב נ"ש שאין דין לרורות באדם: **לאו ממונו דבעל הבית הוא.** אלא דבעל חברה: **דאדייה אדויי.** שזרקו: **ועל מקום גחלת.** מקום שנפלה גחלת שם: **משלם חצי נזק.** דלרורות הן והכלב עשאן. ליגמר אחרינא דאמורה הוא: **ועל גדיש כולה פטור.** דאשו משום ממונו והאי לאו ממונו הוא ולרורות ליכא למימר דהא ממקום גחלת ואילך דלקה אש מאליו. ומשום הכי אוקמה בדאדייה אדויי דאי אגהה עם החרדה כי אורחיה לא אני למימר ח"נ דאדם חייב נזק שלם דאורחיה הוא ליטול חרדה עם הגחלת: **ור' יוחנן.** דאמר אשו חציו מוקים לה בדאגהה כי אורחיה דעל חרדה נ"ש דשן היא ואמקום גחלת נ"ש דאורחיה היא וביליס עבד: **ואגדיש כוליה ח"נ.** דחציו דכלב הוא והיינו לרורות: **בירה.** בית גדול: **בגר חנוכה פטור.** שמלוה להיאיסה ברה"ר לפרקומי ניסא: **לאו ממונו דבעל גמל הוא.** אלא דחנווני: **במסכסכת אש כל הבירה.** שהגמל עובר בפני כל הבירה ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו כמקום גחלת אבל בעלמא שהאש הולכת מאליה לאו חציו הן: **מסכסכת.** מדלקת: **בשעמדה.** עמד הגמל במקומו וסכסך את כל הבירה שהיתה חבילתו גדולה כנגד כל הבירה. והגמרא לא שבק לאפוקי למילתיה ופרכיה: **כל שכן.** שהיה לו למהר ולהגהה שלא תסכסך: **בעמדה להטיל מימיה.** דאמוש הוא וסכסכה: ממונו בעין חציו שדרכו ליכף ולהזיק אית ביה ממשות א"ג בור נמי חשיב אית ביה ממשא דע"י כריית הבור משתנה ממשות של קרקע לאפוקי

ונעשה חלל אבל אבל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא שנעשה דולק ושורף וא"ת ממונו נמי לית ביה ממשא כגון לרורות ברוח שבנפיחה ברוח פירקין דאיכא לסומכוס נ"ש וי"ל דמ"מ גוף הממון שפשע בו אית ביה ממשא שיש לו לשמור ממונו שלא יזיק לא ברוח ולא בשום דבר ואין שום ממון שלא יהא בו ממשא כמה שפשע אבל יש חן שאין בו ממשות כגון שיבר כלי ברוח פיו ויש אש שאין בו ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרינן בסוף בילה (דף לט.) הילכך דמו להדדי שאין בשניהם ממשות בהמזיק שפשע בו רק בגוף האדם: **דאדייה אדויי.** הו"מ לאוקמי באגהה אגוחי ע"י שינוי כדאמרינן ברים פירקין: **ורבי** יוחנן בדאגהה אגוחי. לא מצי למימר בדאדייה אדויי ועל כל הגדיש א"ג דאי אם [ב] כמו לאו כיכמו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: **לאו** ממונו דבעל כלב הוא. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי בור אצטריך מיעוטא אש בור ולא שור כדאמרינן בשור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. ושם) תרי אש כתיב מ"מ פשוטו ליה לגמרא משום ו)[לאיזה] דלשא דפטור על אש בהמתו דג' אבות נאמרו בשור ולא יותר: **במסכסכת** כל הבירה כולה. דהוי כולה מקום גחלת: **ואי** במסכסכת אמאי חייב. חנווני הכל גם בעל הגמל יתחייב עמו כיון שגם הוא פושע בסכסוך אבל אי בלא מסכסכת ניחא ליה דלא הוה ליה לאפוקי אדעתיה שיהא נר מבחוץ אבל כיון דאוקמיה במסכסכת אי אפשר שלא ירמה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הבירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חנווני בעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג.) פריך וליחייב בעל הגחלת ואע"פ שבעל הכלב פשע גם בעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא בעמדה במקום אחד והרבה כל כך במשאר שמסכסכת כל הבירה בעמידה ופריך דכ"ש חנווני פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של בעל הגמל דיותר מסכסכת בעמידה משאילו היתה הולכת ועוברת בלי עיכוב ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאמוש הוא בעמידה זו: ריש

והתניא הכלב. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטור עד דמייתי ברייתא ופריך אתרוייהו: **דאפיך** מיפך. וא"ת למ"ד מחילתו בפשיעה וסופו בתוגם ד)[מייב] למייב נ"ש דתחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו בתוגם דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום דתחילתו בפשיעה לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חצי נזק דאי לאו הכי אי שנכנס לחצר הניזק ונוקף ואכל לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה לענין דריסה וכן כל קרן בחצר הניזק תחילתו בפשיעה לענין שן וגבל: **גדיא** בסריכא. שנועץ לפרניו בארץ וקופץ כמו הכלב ולא דמי לסרוכי וסליק ה)שנסרך בחבית עד שמגיע לנפש: **ועל** הגדיש ח"נ. ואע"ג דלגבי שולא בעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהבת לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גוזזא פעמים שם גחלת הרבה בחברה דהוא כמו מסר לו גוזזא לר"י ושלהבת לר"ל: **אשו** משום חציו. לא שיבעיר בעצמו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חציו ניכהו: **אשו** משום ממונו. כלומר חיוב ממונו יש בו ולא שיהא האש שלו דאפילו הדליק באש של אחר חייב דבאשכחן בפ' הכונס (לקמן דף ו.) בכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה ומטיא ברוח מציה וגבי גן שיצא מתחת הפטים ו)אע"ג דמסתמא מפקיר ליה ועוד דאין לך אדם שיתחייב בדליקה שיפקיר הגחליס וידליק גדיש של חבירו ולא כפ"ה דפי' דאיכא ביניהו דאדליק בגחלת שאין שלו: **רבי** יוחנן מ"ש לא אמר כר"ל. אע"ג דדרש טעמא דר' יוחנן מקראי הוה ליה לאוקמי קרא לדרשה אחריתי דסברא כרים לקים ח"נ קס"ד השתא דמאן דאית ליה משום חציו לית ליה משום ממונו וקבעי היכא דכלו לו חציו אמאי לא מחייב משום ממונו:

ממונו את ביה ממשא. אע"ג דבור לית ביה ממשא שמייבה תורה להבלו ולא לחבטו מ"מ

ג) עיין בס' ת"ח שגרס מייבין, ד) לקמן סב: שבת כא:, ה) [שבת כא:], ו) [לעיל כ.], ז) [לקמן סב:], ח) רש"ל.

הגהות הגר"א

[א] גמ' כין מלמטה למעלה פטורין. נ"ב גירסת הרי"ף והרמב"ם חייבין ומפרשים תרגמא ר"פ לקמיתא כו'. (ועבהגר"א ס"ס ש"ן): [ב] תוס' ד"ה וכי יוחנן כו' דאי כח כמו כו'. נ"ב ו"פ הרמב"ם. ולא"ש בסימן כ' מוקן (ועבהגר"א סימן ש"ן ס"ק יג וכמ' ש"ב ס"ק ב'):

מוסף רש"י

והדליק את הבירה בעל גמל חייב. שלא היה לו להגדיל בחבילתו שמכנס לתוכה (שבת כא.). בגר חנוכה פטור. תמוי, שבכשות פרקוס מלוה הייקה שם (שם).

רבינו חננאל

והתניא הכלב והגדי שדילגו בין כך ובין כך חייבין ותרגמוה דאפיך מפיך כלבא בסיקרא וגדיא בסריכא. פי' ו) דרך הגדי בסיקרא כדאמרינן [ערובין טז.] כדי שיזדקר הגדי כבת ראש והכלב בסריכא כדאמרי' דלמא אתי למיסרך וכיון שדילגו בשינוי דלאו כי אורחייהו הוה ליה משונה וקיימ' לן משונה בחצר הניזק פטורה מנזק שלם וחייבים חצי נזק כרבנן. איתמר ר' יוחנן אמר אשו משום חציו כאלו בידיו מכה והוא המזיק בעצמו ורינו כדין אדם המזיק בעצמו. ריש לקיש אמר משום ממונו כלומר כמו שמחייב בנזק שורו וכיוצא בו שחייב בהיזקן כך באשו דהא אינו הולך מכחו ומזיק אלא מכח הרוח וכל מה שחייב בנזקי ממונו חייב באשו ור' יוחנן אמר אינו ממונו דהא השלהבת המזקת אין כה ממש להשמר כמו השור וכיוצא בו. ואקשי' על ריש לקיש ממתני' הכלב שנטל את החרדה והלך לגדיש כו' בשלמא ר' יוחנן כו' דאמר אשו משום חציו אבל הכלב אלא לר"ל דאמר משום ממונו האי אש לאו דבעל הכלב הוא [אלא] לבעל החרדה הוא. "וראינו" לר"בוח"ענו ה"גא"ונים" בשמ"ועה" ד"ו פי' ונ"ראו"ה לנ"ו ב"ו פ"ערכ"א ב"עיקר" ה"ד"ין ו"לפ"יכך נ"מנ"ענו"

ו) וכן גרס נ"ב בעיון ערך ספק.

עין משפט נר מצוה

נג א ב מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הלכה טז סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יב:

נד ג מיי' פי"ד מהלכות מזקי ממון הלכה טו סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף ה:

נה ד מיי' שם פ"ב הלכה יז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלב:

נו ה ו מיי' שם פי"ד הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יב והגה"ה וע"ש בטור:

רבינו חננאל (המשך)

מ"לדבר" ל"א ב"ענ"ן הפ"ירו"ש ול"א ב"פירכ"א. ופריק ריש לקיש כגון דאדייה אדויי כלומר לא הגביה את החרדה אלא בדרך דידוי הובאה אל הגדיש ולא יצתה הגחלת מחוקת בעליה ועל החדרה משלם נזק שלם שזה דרכו לחטוף ולאכול ועל מקום הגחלת משלם חצי נזק שמעשה עשה בידים אבל משונה היא ומשונה בחצר הניזק חצי נזק כרבנן. ועל שאר הגדיש פטור שאינו ממון בעל הכלב שהרי לא עקר והניח ובעל הגחלת נמי לא מיחייב דהא אוקימנא לקמן בששימר גחלתו והכלב חתר והוציאה. ור' יוחנן אמר אפי' אנחה אנוחי כגון שעקר והניח על החדרה ועל מקום גחלת נזק שלם שדרך הכלב לחטוף חדרה בגחלת דבוקה ולאכול ועל שאר הגדיש חצי נזק דמשונה היא. ת"ש גמל טעון [פשתן] עובר ברה"ר וכו' בשלמ' לר' יוחנן חציו של גמל הן אלא לריש לקיש לאו ממון בעל גמל הוא ופריק ר"ל במסכסכת כל הבירה פירו' מסכסכת כגון [ליחכה] נירו וסיכסכה אבניו שעמד הגמל והדליק כל הבירה בסיכסוך כעין חיכוך שנמצאת הדלקת כל הבירה כגון מקום גחלת בגדיש דלרב' הכל נזק שלם. ואקשי אהדין פירוקא סיפא דקתני ואם הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב ואי במסכסכת אמאי חנוני חייב. הגמל הזיק בידים ופירק בשעמדה. ואקשי' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הזיקה בידים חנוני אמאי חייב. ופרקי' אנוסה

רישא בעל גמל חייב וכו'. מע"ג דמעיקרא נמי הוי טעמא דרישא וסיפא הכי מלא דמעיקרא היה הטעם פשוט יותר למאן דאמר אשו משום חציו דמתחייב בעל הגמל על תחלת הדלקת הפשתן ואע"פ שהאש הולכת מעצמה ע"י רוח מצויה אבל מיניה שהחורג העבד נהרג דכתיב נקם ינקם (שמות כא). והאי דנקט גדי משום דמוקמינן לקמן בגדי דחד ועבד דחד דבגדים ועבד ליכא לאוקמי הכי דאורחא דמלתא לשדורי חיטים עבדיה לשמור גדישו. ואידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך ונקט גבי גדי כפות וסמוך ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לברות שהרי אין בו דעת ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן בשילהי פרקין (דף מז.) שורו כממונו: **אם קטל פוריה עבדא ה"נ דלא ליחייב.** ממון הא כתיב כסף אבל אשים שקלים יתן לאדוניו (שמות כא): **שהיה כגופו של עבד.** דהא ודאי ממש הרגו: **בגדי דחד ועבדא דחד.** ומיהו לאמשמועינן דאע"ג דאין חייב מיתה בשלמא למ"ד אשו משום חציו מפסיד בעל הגדי: **אילו מסר שורו לחרש ה"נ דלא מיחייב.** הא אמרינן בפ"ק (ד' י.) תומר בשור מבאש שאם מסרו לחרש חייב: **נחלש וליבה.** החרש דלא דמי לשור דשור מזומן להזיק אבל הא דגחלת חרש עביד ליה להזיק: **כרי היזיקא.** מזומן היזיקו והוי כשורו: **ור' יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור.** ור' יוחנן לטעמיה דאמר [ע"א] אשו משום חציו והכא חציו דחרש הן: **גוזזא.** עצים יבשים: **וסילתא.** עצים קטנים דקים דהאי ודאי פושע הוא: **הלא מעצמה.** משמע וליכא לאוקמי קרא כשהליק הוא עצמו גדישו של חבירו אלא בתוך שלו הדליק והאש הלכה מעצמה ואפילו הכי קרי מבעיר את הבערה כאילו הדליקו בעצמו אלמא אשו משום חציו: בנזקי

לאפושי. גמליה בטעינה עד שתכנס לתוך החנות: **וסיפ גדי כפות לו.** לגדים: **ועבד סמוך לו.** לגדים: **ונשרף עמו חייב.** אגדי ואגדים לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה לו לברות: **עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרפו עמו פטור.** אגדי ואגדים דקס ליה בדרכה

רישא בעל גמל חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעינה סיפא חנווני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי גרו מאבראי תא שמע [6]א המדליק את הגדיש והיה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו משום הכי פטור אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אמאי פטור אילו קטל תוריה עבדא הכי נמי דלא מיחייב אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי עסקינן כשהצית בגופו של עבד דקס ליה בדרבה מיניה אי הכי מאי למימרא לא צריכא בגדי דחד ועבד דחד ת"ש [7]השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דחרש הוא אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אילו מסר שורו לחרש שוטה וקטן נמי דלא מיחייב הא אתמר עלה [8]אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה לא שנו אלא כשמסר לו גחלת וליבה אבל מסר לו שלהבת חייב מאי טעמא ברי היזיקא ורבי יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור קסבר צבתא דחרש קא גרים לא מיחייב עד דמסר ליה גווזא סילתא ושרגא אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לרבי יוחנן קרא דכתיב [9]כי תצא אש תצא מעצמה ישלם המבעיר את הבערה ש"מ אשו משום חציו מתניתא [10]דתניא פתח הכתוב בנזקי

ה"ג דלא מיחייב. דפטרינן טמון בשאם דדרשינן מה קמה בגלוי אף כל בגלוי וס"ד דכל דבר דלאו אורחיה הכי לאו כעין קמה הוא ופטור וגדי אין דרכו להיות כפות וס"ד למפטריה וקמ"ל השתא בריש לפ"ה חייב וסיפא קמ"ל דאע"ג דקמון הוא דהוי כי אורחיה פטור לכך תניא ההיא מתניתין דהכונס (לקמן דף פא:) בתר פלוגתא דטמון דר' יהודה ורבנן ובתר הך בגא דגדי כפות קתני ומודים חכמים לר' יהודה במדליק הבירה שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בגתים והפסיק התנא בהאי בגא כדפרישית לאמשמועינן דאע"ג דלאו אורחיה בגדי כפות חייב ואפילו למ"ד אשו משום חציו דלא שייך בדידיה למפטר טמון מ"מ אלעזרין לאמשמועינן דחייב היכא דכלו לו חציו לאחר שריפת העבד ואע"ג דשריפת העבד מחמת חציו ושריפת גדי מחמת ממונו שייך ביה שפיר קס ליה בדרבה מיניה הואיל וע"י מעשה אחד בא הכל ותדע דלמ"ד משום ממונו מוקי כשהצית בגופו של עבד ופטרינן ליה אע"ג דלא הצית בגופו של גדי ולפי' ר"ת ורש"ס אחי שפיר הא דתקנו גדי ולא נקט גדיש ובקונטרס פי' משום דמסקינן בגדי דחד ועבדא דחד וסתמא העבד לבעל הגדיש שאדם מניח עבדו לשמור גדישו ולפירושו ל"ל הא דפריך מאי למימרא הוה מצי למימר ולטעמיך דה"ה לגבי אשו דמשלם שלשים של עבד הא אי אפשר לומר כן דבפ"ק (דף ט:) אמרינן דהשור משלם שלשים של עבד משא"כ באש ואם ר"ל דמי היכי דהתם משלם קנס ה"נ משלם דמי הגדי הא לא גמרינן ממון מקנס ונר' לר"י דהכי פריך ה"נ דלא מחייב בממון שהזיק עם הציגת העבד והא בדבר שממונו עושה לא שייך קס ליה בדרבה מיניה: **בגדי** דחד ועבדא דחד. וכן נמי אמר רבא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר הכלים בין של גרלף בין של כל אדם פטור ובקה דבפ"ק דסנהדרין (דף י. ושם) אמר ממון זה ונפשות זה חייב ותירץ הר"ר יצחק בר מרדכי דכל רודף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לאחד משום דמחייב מיתה לכל אדם דהכל חייבין להורגו להציל הנרדף וה"ת מפרש דבכל מקום מיתה זה ותשלומין זה פטור לגד מעדים זוממין דנעינן שיתקיים כאשר זמם בכל אחד ואע"ג דבעדים זוממין נמי כשהוא מיתה ותשלומין לאחד פטור התם משום דבהוא גברא מתקיים כאשר זמם והכא לא דגמרינן (כתובות דף לה.) שאין מיתה ותשלומין מצא יהיה אסון ענש יענש הא אם יהיה אסון לא יענש והתם מיתה לאשה ותשלומין לבעל ומיהו אין זה לא רמיה דעל כרחך צ"ל דהא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כיון שהן גוף אחד דאי לאו הכי למאי דבעי למימר מעיקרא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) גבי רודף דמיתה זה ותשלומין זה חייב היכי הוה משני ליה לקרא ועוד הכא לא רמיה דתנן במכילתין (דף לד:) דהוא שהדליק הגדיש או שחבל בחבירו בשבת פטור דקס ליה בדרבה מיניה אע"ג דהוי מיתה לשמים ותשלומין לחבירו ואין זה דיוקא דזה חשיב מיתה ותשלומין לאחד וקשה לר"י מה מידוש יש בגדי דחד ועבדא דחד טפי ממה שהיה של אחד הלא אין מתחייב מיתה לפי שהפסיד לו עבדו דאפילו הרג עבד של עצמו חייב וצריך לדמות דמ"מ נ"ל מידוש יותר[a]:

חציו דחרש הן. תימה לר"י אי חשיב מסירה לחרש כרוח מצויה לר' יוחנן נמי מחייב ואי לא חשיב כרוח מצויה א"כ מה קשה לר"ל הא לא דמי למסר שורו דהא כ"ע מודו דאין חייבין כלל על האש אלא ביכולה להזיק ברוח מצויה ואומר ר"י דלמ"ד אשו משום חציו הוא לא מחייב אלא באש שיכול להזיק ברוח מצויה הרבה וקרוב לודאי היזק כעין חציו והכא אין במעשה השולח קרוב לודאי היזק הלכך לא דמי לחציו דחרש הן אבל למ"ד אשו משום ממונו אע"ג דלא מזומן כולי האי מחייב מידי דהוי אמסר שורו קשור כראוי לחרש דחייב דדרכו (a) לנטורי ע"י עסקיו של חרש אע"ג דלא הוי קרוב לודאי כעין חציו והא דפוטר ר' יוחנן אפילו במסר לו שלהבת לאו משום דאזיל לטעמיה דאית ליה אשו משום חציו דהא אית ליה נמי משום ממונו אלא משום דקסבר שלהבת לא בדי היזיקא כמו שור דאמרינן בפרק קמא דף ט:): טמון

a) לקמן מג: פא:. b) לקמן ע. ענ: קדושין מב:. c) לעיל ט: נט: [ע"ש]. d) לקמן פ:. e) [עי' תוס' מנחות ל: ד"ה רב אשי].

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סט:

הגהות הב"ח

(a) תוס' ד"ה אלא כו' דהכא לנחוקי על ידי עפקיו:

רבינו חננאל

שעמדה להטיל מים b) ולא סכסכה רישא בעל גמל חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעינה דליעול בגו חנוכא למיחך כדליקתא ודמי כמאן דאפיק תורא דמינטר ואזיק דחייב מן דאפקיה. סיפא חנוני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי גרו מאבראי וכיון דאנחיה הוא ברא הזיקה. ת"ש המדליק את הגדיש כו' היה עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור. בשלמא לר' יוחנן פטור משום דקס ליה בדרבה מיניה שחייב על העבד דין מיתה אלא לריש לקיש הלא השור כשיגנח עבד משלם בעל השור ואע"פ שהשור חייב מיתה. ופריק ריש לקיש כגון שהצית המדליק אש בידיו בגופו של עבד והרגו וממנה יצאה האש והדליק הגדיש דהא ודאי חייב על העבד דין מיתה וקס ליה בדרבה מיניה וקיימ' לן אין מת ומשלם. ואקשי' זה לא היה צריך לתנא לשנותו ופריק אפי' גדיש דחד ב) וגברא דחד סד"א הני מילי אין מת ומשלם כגון דמיתה ותשלומין לחד אבל מיתה לחד ותשלומין לחד לא קמ"ל ת"ש השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בשלמא לר' יוחנן חיצי חרש הן ולפיכך פטור אלא לריש לקיש אילו מסר שור נגח לחרש והזיק השור הכי נמי דבעל השור פטור ופרקי' לריש לקיש לא שנו שפטור השולח את הבעירה אלא בזמן שמסר לו גחלת וליבה החרש שהרי קנאה החרש בשנוי מעש' והאי הליבוי אבל אם מסר לו שלהבת שממונו כמות שהוא חייב בעל גחלת כמו שחייב בשורו ור' יוחנן דאמר אפי' מסר לו שלהבת פטור יאמר לך צבתא דחרש גרם. כלומר המעשה של חרש הוא יעד שימסור לו עצים מכותתין כעין קנה מרוסס שהאש כשמתאחזת בהן אינן צריכין ליבוי כגון ה' ודאי מעשה השולחה הן והילכתא כרבי יוחנן בכולהו ואע"ג דשני ר"ל אשינויה לא סמכינן. אמר רבא קרא מסייע ליה לר' יוחנן דכתיב כי תצא אש וגו' מתניתא תניא פתח הכתוב

b) נלמודה גלמה דל"ל ומכסכה וכן פרש"י.

c) גלמה דל"ל גדיש ונגדי דחד עבד דחד ועי' פרש"י ד"ה עבד כפות.

תורה אור השלם

1. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמְּבַעֵר אֶת הַבְּעֵרָה: שמות כב ה

מוסף רש"י

והיה גדי כפות לו. לגדים, חייב. אגדי ואגדים יפעטור על העבד דהיה לו לברות (לקמן מג:). מייב על הגדי, דבכולי מיים נמי אתרבו מאו הקמה, ומשום דקס ליה בדרבה מניה ליכא למפטריה, דאינו מייב מיתה על העבד, דהואיל ואינו כפות היה לו לברות ופטור עליו ממיתה (לקמן סא:). **עבד כפות לו וגדי** סמוך לו כו' פטור. אפילו על הגדי ועל הגדים, דמייב מיתה על העבד, דכתיב (שמות כא) נקם ינקם, וקס ליה בדרבה מניה, ואפילו לא אתרבו שאינו נהרג, הא קו"ל דמייבי מיתות שונגין פטורין, ובגדי לא שני לן בין כפות לשאינו כפות, ואידי דנקטו בעבד נקטו בגדי, ואיכא דאמרי בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור, דהיה לו לברות, והכי קאמר היה עבד כפות לו או גדי סמוך לו פטור, ואע"ג דפשיטו בשלהי פרק שני (כא.) שורו כממונו, דאם הגיח גחלת עליו ונשרף חייב, התם הוא דהגיח על גבי שור, דלא היה לו לשור ליטול, אבל הכא היה לו לברות (לקמן סא:). **פטור מדיני אדם.** לשלם, **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים שנתכוין להפסיד את ישראל (גיטין נג.). **לא שנו.** דהשולח הבעירה ביד חרש שוטה וקטן דפטור מדיני אדם, **אלא כשמסר** לו גחלת וליבה. אותה החרש (לעיל ט:). **ברי** היזיקא. מבורר היזקו לכל שהיא מוחזקת להזיק. כרי, מזומן (שם). **צבתא** דחרש קא גרים. מחיתו של חרש גמרה ההבער שאות נעלה והוליכה לגדיש. לצבתא, מחיתו וכתו, מלשון לצבתא שקורין טרינלא"ש. ל"א גרסינן לותתא, יתודו של חרש שנתייחד עם השלהבת ונטלה, ולשון לותתא שולא"ש כדאמרינן (ב"ב כא.) ליהוי לותתא לאחרו (לעיל ט:). **גווזא.** קוליא. **סילתא.** עלים דקים (לקמן נט: ס:). **ישלם המבעיר את הבערה.** אע"פ שהליק בתוך שלו והיא יצאה מעצמה ע"י קוליא שנתלה, חייב לשלם, לפי שלא שמר את גחלתו שלא תצא ותזיק (שמות כב ה).

בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו אמר רבא קשיא ליה לאביי למ"ד אשו משום חציו טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה וניחא ליה [א]כגון שנפלה דליקה לאותו חצר ונפלה גדר שלא מחמת דליקה והלכה והדליקה והזיקה בחצר אחרת דהתם כלו ליה חציו אי הכי לענין גלוי נמי כלו ליה חציו [א] אלא למאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו [ב]וכגון שהיה לו לגודרה ולא גדרה דהתם שורו הוא ולא טפח באפיה וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי בינייהו איכא בינייהו [ג]לחייבו בארבעה דברים: על החרדה משלם כו': מאן חייב בעל כלב וליחייב נמי בעל גחלת [ד]בששימר גחלתו אי כששימר גחלתו מאי בעי כלב התם [ה]בשחתר אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת סתם דלתות חתורות הן אצל כלב דאכלה היכא אילימא דאכלה בגדיש דעלמא הא בעינן [ו]וביער בשדה אחר וליכא לא צריכא [ז]דאכלה בגדיש דבעל חררה תפשוט [ח]דפי פרה כחצר

בנזקי ממונו. דכתיב[ו] כי תצא אש דמשמע מעצמה: **בנזקי גופו.** דקרי ליה מבעיר: **היכי משכחת לה.** אילו אדם זורק חץ והזיק בטמון (ו) לא מיחייב בנזק הא קיימא לן בהאי פירקין (דף כו:) פלא תחת פלא [שמות כב] לחייב את השוגג כמזיד ואונס כרצון. ליטנא אחרינא האי חץ לעולם בטמון הוא נכנס ומזיק ולא שמעתי: **וניחא ליה.** ומשני לה הכי: **ונפלה גדר.** של חצר: **שלא מחמת דליקה.** דאי מחמת דליקה חציו הם: **דכלו לו חציו.** שנשעה שהדליק האש דהיינו זריקת חץ לא היה רואי להזיק בחצר אחרת: **אית ליה נמי משום ממונו.** והיכא דליכא לחיוביה משום חציו ואיכא לחיוביה משום ממונו מחייבינן ליה הלכך לענין גלוי אע"ג דכלו לו חציו חייב משום ממונו: **וכגון שהיה לו לגודרה.** בטרם תעבור הדליקה שם היה לו שהות ויכול לגודרה: **ולא גדרה.** דאע"ג דליכא לחיוביה אהבער ראשון מתחייב על שם סופו שלא שימר גחלתו לגדור בפניה: **שורו הוא ולא טפח באפיה.** הרי זה ככונס שורו לדיר ולא נעל בפניו ויצא והזיק: **וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי בינייהו.** היכא דגחלת שלו היתה מאי איכא בין ר' יוחנן דמחייב ליה משום תרתי לר"ל דלא מחייב ליה אלא משום חדא דגחלת שלו נמי פליגי דהא אמרן לעיל [כב.] לרבי יוחנן אשו משום חציו אלמא באשו נמי פליגי היכא דגחלת שלו בשלמא עד השתא דשמעינן משום חציו דוקא ולאו משום ממונו וכדאמרת ממון אית ביה מששא הא לית ביה מששא איכא בינייהו היכא דאיתיה ממונו ולית ביה חציו כי הך דנפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אבל השתא דלתרוייהו חייב מאי בינייהו: **לחייבו בד' דברים.** למ"ד משום חציו נמי מחייבינן ליה אם שרף אשו יד אדם חייב בארבעה דברים נזק ועבר ריפוי ושבת אבל בבושת לא דאמרינן בשילהי פירקין [מ.] אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין אבל ד' דברים חייב דפשיעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתה וכדאמרינן בשילהי פירקין [שם] נפל מן הגג ברוח מצויה חייב בד' דברים ופטור על הבושת למ"ד משום ממונו פטור. והוא הדין נמי דאיכא ביינייהו כל הני לעיל [כב.] כלב וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אע"ג דלאו חציו וחציו אע"ג דלאו ממונו אית ליה ולמאן דלית ליה חציו פטור אף"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל [שם] והאי דנקט ד' דברים משום דאפילו היכא דהגחלת שלו משמע לו דיש חילוק בדבריהם ועוד דמילתא דשכיח היא. מפי המורה שמעתי ג)אבל לשון ראשון נראה לי: **מאן חייב בעל הכלב.** אמתניתין מהדר דקתני על הגדיש משלם חצי נזק: ה"ג **וליחייב נמי בעל הגחלת.** דהא בין מר ובין מר משום ממונו אית להו הלכך לר' יוחנן דאמר לעיל [שם] על הגדיש משלם חצי נזק דלרורות הן נשלם בעל הגחלת חצי האחר דהא ממונו הוא ורש לקיש דאמר על הגדיש כולו הוי פטור נשלם בעל הגחלת כולה וקס"ל ד) דגחלת (ב) דחד וחברה וגדיש דחד: **בששימר גחלתו.** שנעל דלתות ביתו יפה ואונס הוא: **ואם אומרת.** מדחייב לבעל כלב אחרה נזק שלם אלמא לאו שינוי הוא זה שחתר את הדלת: **דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב.** ולא מיתא משוה הוא ופליגא נזקא משלם: **בגדיש דעלמא.** אמאי משלם (ג) חרה הא שן הוא ובעינן שדה אחר דניזק וליכא: **ופשטו.** דמדקא משלם חרה: **דפי פרה.** של מזיק האוכלת בחצר הניזק: כחצר הראוי לה ומהיא דאכלה מגידי הרחבה ומתוך החנות ועוד אותם שהיו מדקדקין משיקה בו את הכלב למה לא הביאו מתניתין כלב שנטל חרה דדייק מינה השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי כיון שהכלב לקחה ונראה לר"י דמכל הנהו דמתניתין המזיק] חייב ה דמחייבינן בלקיחה לחודא וכן הסברא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לו באכילה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעיא ליה כגון אם הושיט פירות בפי פרה חש"ו ועכו"ם דלאו בני תשלומין הינהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אם לא שהושיט לה ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה והא דקאמר תפשטו לאו ממתני' אלא מסוגיא דשמעתין דאוקמה אכלה בגדיש דבעל החרדה שמע מינה דבעו לקיחה ואכילה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך באכילה אלא דגזירת הכתוב הוא ותפשטו כשנתן אחר לתוך פיה דחייב דכחצר הניזק דמיא דאי כחצר המזיק דמיא ומאי אמר ליה מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי ה"ג מני ר"ל מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי

וזה

טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה. פי' בשלמא למ"ד אשו משום ממונו אין מימה דפטור טמון ואע"ג דבכל נזקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון שבממון מצינו חילוקים בקרן שן ורגל להלכותיהן אבל באדם המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פלא תחת פלא ודרשינן בסוף פירקין (דף כו:) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון לפיכך אין סברת לדרוש אשו משום חציו: **מאי** ביניייהו. הוה מצי למימר איכא ביניייהו כל הני דלעיל כלב שנטל חרה ואנחי אנוחי בגדיש דלרבי יוחנן משלם על שאר הגדיש חצי נזק ולר"ל על שאר הגדיש פטור ולרבי יוחנן אפילו לא הליה בגופו של עבד קס ליה בדרכה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן: **וליחייב בעל הגחלת.** פירוש גם בעל הגחלת ולא שיפטר בעל הכלב לגמרי כדפ"ל (דף כב. ד"ה ואי) גבי חנוני אמאי חייב ועוד אי בשלא שמר גחלתו ומפטר בעל הכלב אמאי קאמר (לעיל יט:) מתני' באדייה אדוי ודבר הוגא בעלמא איתמר ליתא דבר הוגא קאי אמתני' קשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא ואי בשלא שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכך לא מיתוקמא דבר הוגא אמתני' דקשרו אדם חייב משמע דחייב הכל הקושר ובעל התרנגול יש לו להתחייב כמו כן: **וליחייב** בעל הגחלת. אאי ליטנא לאו דוקא דהא מיתוקמא דאכלה בגדיש דבעל החרדה אלא כלומר שיפטר בעל הכלב מחלקו של בעל הגחלת ולא ישלם כי אם הרביע וא"ת ואמאי לא פריך וליפטר בעל הכלב מן החרדה * ונראה מכאן לדקדק דיותר יש לאדם ליזהר עצמו שלא יזיק אחרים משלא יזוק שמחויב לשמור גחלתו מן הכלב אע"פ שאין לו רשות ליכנס לביתו כדי שלא יזיק אחרים ואפשר לשמור עצמו כדי שלא יכנוס כלב כדי ליטול חרכתו וכן משמע בהמניח (לקמן דף לא.) בשמעתין דקדרין דפריך אי נתקל פושע שני נמי ליחייב אלמא חשיב שני פושע לחייבו בנזק שלישי ואינו פושע לענין שיפטר ראשון בנזקיו: **בששימר** גחלתו. וא"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם בחמירה דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב וי"ל כיון דנטר כדנטרי אינשי לא אטרחוהו רבנן טפי: **בשחתר.** ואם תאמר ולישני כגון דנפלה גודא בגילוי וידע בעל הכלב ובעל הגחלת לא ידע ויש לומר דאין זה רגילות דבעל הכלב ידע ובעל הגחלת לא ידע ולקמן גבי עיזי דבשדות רגילות הוא לפעמים: **סתם** דלתות חתורות הן. תימה דלמא משום דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס תחילתו בפשיעה משום פתיחה ויש לומר דא"כ לא מיחייב בחתירה כ"א רגיע כי היכי דהוה מתחייב בפתיחה שהיה בעל הגחלת מתחייב מחלה אבל אין לחרך דלא אמרינן תחלתו בפשיעה בבמים פתוחים וסופו באונס בעבודים כיון דגבי עבודים לא הוי שום פשיעה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף נב:) דלא אמרינן מגו דהוי פושע לענין חרם הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוורים דלא דמי דהתם ודאי לא אמרינן מגו משום לגבי פקח או לגבי שוורים הניזקין לא פשעי כלל אבל הכא פושע הוא בכלב זה לענין זה הגדיש להיות ניזוק בגחלתו בפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכך יש להתחייב אפילו נזוקין באונס לאחר תחילתו בפשיעה וסופו באונס: **תפשוט דפי פרה כחצר הניזק דמי.** תימה דאמאי לא פשיט משאר בני דמתני' דתנן השן מועדת לאכול [משלם] מפני שבעל הגחלת שימר גחלתו והכלב תחר והוציאה אורחיה הוא לחתור ולא שינה כי כן דרכו ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל הגחלת ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חרדה. גם נחברו מזו דפי פרה

מסורת הש"ס

ו) [שמות כב], ז) ועיין רש"ל, ג) גי' רש"ל דגחלת וחברה דחד וגדיש דחד, ד) [רש"ל],

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֵר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היכי וכו' והזיק נטמון מי לא מיחייב: (ב) ד"ה ה"ג וכו' וקס"ל דגחלת וחברה דחד וגדיש דחד: (ג) ד"ה בגדיש וכו' אמאי משלם האי חרה שן הוא:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה דסתם דלתות כו' ולא תימא משונה. עיין בהרמ"ם בפרקי' פ' ג': תוס' ד"ה וליחייב כו' **האי לישנא** כו' ונראה **מכאן** לדקדק. עי' לקמן דף מז ע"ב תד"ה אמאי פטור: ד"ה **תפשוט** כו' דסחייב' בלקיחה לחודא. עי' לעיל דף כ ע"א תוספות ד"ה מתגלגל:

הגהות הגר"א

[א] נכ' אלא למאן כו'. נ"ב הרי"ף ורמב"ם מפרקים שחוז ממי' לאשון כגון שנפלה כו' ומפרקים דחייב חציו הוא משום ממונו (ועבהגר"א פ' מ"ה ס"ק ל"ג):

מוסף רש"י

בנזקי ממונו. שהזיק ממונו, דמיב כי אלא, משמע מעצמה, שהליק ממון שלו והלכה הלקה ממון של חבירו (לקמן ס:). **וסיים בנזקי גופו.** שקרלו מבעיר בידים (שם). לומר לך אשו משום חציו. מוזרק מן שמזיק לחבירו לאיבו גופיה עביד, הכל נמי איבו גופיה עביד, ופקא מיבה לחייבו בארבעה דברים אם הוזק בה אדם (שם).

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"ד מהלכות מזקי ממון הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יג ועיין במ"מ מיי' פ"ד מהלכות מזקי ממון הלכה טו:

נט ב מיי' פי"ד מהל' מזקי ממון הלכה ד סמג עשין מז טוש"ע שם סעיף ו וסעיף יג:

ס ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ח:

סא ד ה ו מיי' פ"ב שם הלכה ח יח וטי' בהשגות ובמ"מ סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' שלב:

סב ז טוש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ז:

רבינו חננאל

בנזקי ממונו כי תצא וסיים בנזקי גופו המבעיר לומר לך אשו משום חציו. אמר רבא קשיא ליה לר' אמי לר' יוחנן דאמר אשו משום חציו טמון באש דפטרי חכמים שהולקן על ר' יהודה היכי משכחת לה ובאנו לומר כגון שהצית אש בחצר ונפלה גדר שלא מחמת הדליקה והלכה האש והזיקה בחצר אחרת דכלו חציו בחצר ראשונה ואילו לא נפלה הגדר לא היתה האש עוברת באותה החצר. ומקשי' אי הכי אפי' בגלוי פטור הוא דכלו חציו וכל שכן על הטמון. ופרקי' מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו וכגון שהיה לו לגדור ולא גדר. ואקשי' וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו בגלוי דכיון דהוה ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחייב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ואם יצאה והזיקה חייב באשו שהוא כממונו. ואמרי' אי הכי מאי ביניייהו איכא ביניייהו לחייבו בד' דברים צער ריפוי שבת ובושת. ר' יוחנן דאמר אשו משום חציו אע"ג דאית ליה נמי אשו משום ממונו חייב בד' דברים הללו וכל שכן בנזק אבל ריש לקיש דאמר אשו משום ממונו אמר לך כשם שאינו חייב בנזקי שורו אלא בנזק בלבד כדבעינן למימר לקמן. כך אינו חייב באשו אלא נזק בלבד. בחר דאקשי' על ריש לקיש הני כולהו תיובתא ושנינהו ואוקימ' דר' יוחנן נמי אית ליה משום ממונו והלכה כר' יוחנן הדרינן לשמעתין ואמרי' תנינן במתני' על החרדה משלם נזק שלם. מאן משלם בעל הכלב או בעל הגחלת ופשיטא לן דבעל הכלב [משלם] מפני שבעל הגחלת שימר גחלתו והכלב תחר והוציאה אורחיה הוא לחתור ולא שינה כי כן דרכו ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל הגחלת ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חרדה. גם